

Časopis „NAPREJ“ izhaja dvakrat mesečno in sicer 4. in 18.

Uredništvo, administracija in ekspedicija: Idrija št. 446.

Vse denarne pošiljke na naslov:

Upravništvo „Naprej“.

Vse dopise in spise na uredništvo.

NAPREJ!

Lastnik lista:

„Idrijska okrajna organizacija.“

Naročnina za celo leto: v Idriji (brez donašanja na dom): K 1-92, (z donašanjem na dom): K 2-40, po pošti K 2-50; v Nemčijo 3 krone.

Posamezne številke 8 vin.

Proračun mestne občine idrijske za leto 1908.

Zopet imamo pred seboj proračun za prihodnje leto. Nič dobrega ne obeta. Kaže nam le nova bremena — ali novo zadolžitev, ali nove, večje doklade. Županstvo predlaga i zadolžitev i nove doklade. Vsakemu nekaj v spomin. Nesrečna komunalna politika, neprevidno občinsko gospodarstvo zadnjega desetletja, nepremišljeno ravnanje občinskih matadorjev pod zadnjim županovanjem — vse to občutijo danes oni, ki hočejo dobro z občino.

Potrebščine za leto 1908. izkazujejo svoto **181.812** kron; razdeljujejo se pa na redne potrebščine:

uprava v obče	12.964 kron
uprava mestne imovine	8.280 »
ceste, ulice, trgi i. t. d.	14.400 »
zdravstvene in blagotvorne zadeve	16.721 »
šolstvo	63.372 »
raznoterosti	500 »

na izvanredne:

amortizacija in obrestovanje posojila pri ljubljanski mestni hranilnici	21.775 kron
pri idrijski mestni hranilnici	1.800 »
prvi obrok za zgradbo klavnice	20.000 »
za javno čitalnico in knjižnico	20.000 »
za regulacijski načrt mesta	2.000 »

Svota 181.812 kron naj se pokrije z dohodki mesta. Kakšni so pa ti? Mestne davščine izkazujejo sledeči proračun:

130% mestne doklade bodo dale	124.154 kron
15% užitnina	3.600 »
20% užitnina na žgane pijače	5.200 »
tržna pristojbina	380 »
mestna štantnina, mestni lov in pasji davek	160 »
to znaša	133.874 kron

Od 133.874 kron do 181.812 kron pa je še daleč. Proračun kaže tudi to pot: zadolžiti se za **37.175** kron.

Ako pregledujemo potrebščine mesta, ne najdemo ničesar, kar bi se moglo čitati. Mestno klavnico bo potreba postaviti, današnja pač ne odgovarja svojemu namenu. Javne čitalnice in knjižnice tudi potrebujemo. Regulacijski načrt mesta je tudi potreben. Torčj: izdatkov bo toliko, kolikor se je proračunilo, raje več. Pa dohodki? Nobenih ni, razven davščin! In to je kardinalna napaka. Dolga ima mestna občina že precej. Vprašanju, ali naj se še zadolžimo, bode potreba odgovoriti.

Položaj je dejansko tak-le:

Če se zvišajo doklade na 130%, kdo jih bo občutil najbolj? Delavec! Na delavca se bo zvalilo vse v veliko večji meri, nego bo, oziroma bi odgovarjalo dejanskim razmeram.

In če se občina zadolži zopet za 100.000 kron? Bo zopet več dolga, in gospodar, ki se mu večja dolg, je slab gospodar!

Vendar premisliti pa je stvar iz več stališč.

Proti vsakemu občutnemu obremenjenju ljudstva pa bomo socialni demokratje vedno in povsod

Idrija, 18. novembra 1907.

—n.

Shod občanarjev.

Na torek zvečer minulega tedna je sklical soc.-dem. klub obč. odbornikov v Idriji javni shod občanarjev z dnevnim redom: Proračun mestne občine za l. 1908. Poročal je obč. svetovalec sodr. A. Kristan, ki je vzel iz proračuna točko za točko. Najpoprej izdatke, potem dohodke. Konstatiral je, da so dohodki občine (brez doklad) tako minimalni, da sploh ne pridejo v poštev. Glavni vir za pokritje dohodkov so seveda občinske doklade. Mestna občina ima sedaj 75% doklade, ki so v letu 1905. prinesle mestu 113.113 kron, l. 1906 75.450 in za tekoče leto (1907) pa so proračunjene na 81.289 K. Davčna moč mesta pa vsako leto peša. V proračunu za l. 1908 je županstvo predložilo predlog na 130% doklade, ki bi prinesle 124.154 kron, torej v letu 1908 naj 130% doklade prinese malo več kot so l. 1905 prinesle 75%. Največ davka plača erarični rudnik, ki pa vsako leto niža in manjša čisti dobiček. Dve vprašanji, ki ju je rešiti danes na shodu, sta: ali se morejo zmanjšati izdatki, in ali naj se povišajo doklade na 130%. Ako pregledujemo izdatke, vidimo, da ni ničesar črtati. Nekateri sicer nasprotujejo izdatkom za uredbo »Ljudskega doma«, v katerem bo javna čitalnica in knjižnica — no, ljudem, ki bi dali vse za kapele in cerkvice, še n'koli niso bile po godu čitalnice in knjižnice. O ljudeh, ki so proti zgradbi mestne klavnice, tudi ni razpravljali, kajti ti ne vedo, da ima stavba vedno saj ono vrednost, ki je vanjo položena, če ne še večjo. Skratka: noben izdatek ni tak, da bi se ga črtalo. 181.812 kron je v proračunu kot potreščina mestne občine, vseh 181.812 kron je potrebnih. Gre se torej še za pokritje. Govornik in z njim ves soc.-dem. klub občinskih odbornikov sta proti vsakemu zvišanju doklad. Vsako, tudi najmanjše zvišanje, bo zadelo najbolj delavsko ljudstvo. V sedanjih draginji je vsako zvišanje bremen od strani občine greh. Naloga shoda pa je, da se izreče glede doklad. Govornik upa, da se shod izjavi proti dokladam.

Obč. tajnik J. Novak govori stvarno na podlagi statističnih podatkov za zvišanje doklad, češ: erar je treba sedaj izrabit, dokler ga še lahko. — Obč. svetovalec sodr. I. Kokalj pojasnuje, kaj se pravi: erar plača vse davke. Kdo pa je erar? Če erar da, vzame delavstvu. Erar v Idriji je eksikator, ki pobere delavstvu ter nese v občino. — Katoliški penzionist L. Lapanje se zadirja v javno čitalnico in v mestno realko, češ, kaj je treba realke. Sodr. A. Kristan ga je primerno zavrnil ob splošnem odobranju. Nato je shod enoglasno odobril resolucijo: nobenega zvišanja doklad; kar se več potrebuje, naj se vzame iz posojilnice.

Iz seje občinskega odbora (vršeče se v sredo, 27. novembra zvečer).

Župan J. Šepetavec otvori ob šestih zvečer javno sejo, konstatira sklepčnost ter naznani dnevni red: Proračun za l. 1908.

Mestni tajnik bere izdatke: 1. uprava v občie; 2. uprava mestne imovine; 3. za ceste, ulice in trge; 4. za zdravstvo; 5. za šolstvo; 6. za razne reči. Predloži izredne potreščine. Redne potreščine zahtevajo 116.237 kron, izredne pa 65.575 kron.

Katoličani L. Lapajne, F. X. Golli in Fr. Didič se zadirajo v izdatke za javno čitalnico in v izdatke za klavnico. F. X. Golli predlaga, naj se da za cerkvene orglje 500 K. Sploh pa začne Golli tuliti ter kričati, kakor bi ne bil povsem normalen. Nad katoličanom L. Lapajnetom vzrojijo socialni demokratje ter zahtevajo od župana, naj tega »odbornika« namesti med katoličani. Delavci ga ne marajo med seboj. Sodrug A. Kristan izjavlja v imenu socialnih demokratov, da bodo ti glasovali za izdatke za javno čitalnico pod pogojem, da se otvori kuratorij, v katerem bodo zasedali poleg zastopnikov mesta tudi zastopniki vseh društev ter da se izbrišejo vsi privilegiji sedanje Narodne čitalnice. Odbornik notar Pegan se pridruži, izjavljajoč, da bo Narodna čitalnica temu predlogu go-

tovo šla rade volje vstric uresničenju javne čitalnice. (F. X. Golli pa vpije: Kaj se boste zabavali, zabav ni treba, orgelji, cerkve je treba. Didič mu po tistem sekundira.) Nato se odobré izdatki proti 2 glasovoma. Pri dohodkih stavi sodrug A. Kristan predlog, da se ostane pri dosedanjih 75% dokladah ter da se manjkajoče dobi potom posojila. Na kratko utemelji svoj predlog. Občinski odbornik Pegan predlaga, naj se nalože za l. 1908 — 150% doklade, češ, 130% ne bo zadosti, napravimo 150%, izrabimo ugodno priložnost, ki jo imamo i. t. d. F. X. Golli vpije: Ja, 150% moramo naložiti, 150%, ja 150%. — Kristan je le za zadolžitev, 150% mora biti, erar naj plača, erar. Knap tako nič ne plača. Rudniški nadsvetnik Billek govori nemško proti dokladam, proti javni čitalnici; o realci se izjavi, da ni bilo prav reko snovati i. t. d. Po stari navadi. Notar Pegan replicira glede realke. Billek konstatira, da ni nič slabega nameraval — njemu je le blagor mesta pri srcu. Nato se višje glasovanje. Predlog županstva za 130% doklad in predlog notarja Pegana in Gollija na 150% se zavrneta ter se vsprejme z večno glasov predlog sodruga A. Kristana, naj se ostane pri dosedanjih dokladah.

Celoletni proračun se z večino glasov odobri, na kar župan javno sejo zaključí.

Javni seji je sledila tajna, v kateri se je imenoval pravi učitelj dr. Drag. Lončar definitivnim naslovom »profesor«. Dalje so se imenovali za definitivne: mestni knjigovodski asistent Srečko Kogej, mestni polstražnik Pergrin Zavelčina, realčni hišnik Krčnik in realčni sluga Božič. Rušilo se je tudi več drugih internih reči.

P. n.

Jožefu Gostinčarju

drž. poslancu, kot odg. uredniku »Naše moči«

Dunaj.

Včasih Si kazal, da imaš še nekaj zmisla za čast in poštenje. Vprašam Te zato: ali se

ne sramuješ kot državni poslanec biti odgovorni urednik lista, katerega edini namen je: **krasti poštenim ljudem čast in poštenje.**

Laži, lumparije, barabstva i. t. d. se pač v »Naši Moči« uganjajo lahko, ker tebe — odgovornega urednika — kot državnega poslanca ni mogoče citirati pred sodnijo. Moj škerc, tvoj brat po poklicu, namreč kot odgovorni urednik »Slovenca«, je ušel — ne ve se kam — In Ti se ne skriješ? Ne zbežiš? Te ni prav nič več sram?

Opozarjam Te na slučaj Prochazka v državnem zboru.

S primernim spoštovanjem

Anton Kristan
urednik »Napreja!«

Kdo uničuje proizvodnjanje v malem?

Karol Kautský.

Smrtna borba proizvodnjanja v malem.

Na zunaj se je novi proizvodjalni način najpoprej le malo razločeval od starega. Prvotna oblika je bila, da je dajal kapitalist delavcem, katere je najel, surovine, n. pr. če so bili tkalci, dajal jim je prejo, da so to doma predelovali ter izdelek zopet oddajali kapitalistom. Razume se samoobsebi, da je že v ti obliki, ki je bila najbližja rokodelstvu, pokazalo kapitalistično proizvodnjanje globoko razliko med samostojnim rokodelcem in med mezdanim delavcem v domači industriji. Izpremembe v položaju delavcev, ki jih je prinesel novi proizvodjalni način, bomo pozneje v drugi zvezi obravnavali, tu hočemo le njegov lastni razvoj zasledovati.

Daljši korak kapitalista je bil, da ni dovolil delavcem njihovega dela več doma izdelovati, ampak jih je zbral v posebni delavnici, kjer je mogel nanje bolj paziti in jih bolj priganjati. S tem je bil temelj pravega industrielnega kapitalističnega velepodjetja ustvarjen, ali tudi temelj onega prevrata proizvodjalnih načinov, ki se od tega časa izvršuje sem v vedno naglejšem tempu.

S skupnim, vzajemnim delom mnogih v eni delavnici se je šele razdelitev dela v podjetju omogočila. Za časa gospodarskega proizvodnje v malem je vodila delitev dela k temu, da se je število obrti pomnožilo, da je bilo tistih vrst predmetov, katere je posameznik izdeloval, vedno manj. Vendar pa je vsak posameznik izdeloval celoto. Delitev dela v pekovski obrti je vodila n. pr. k temu, da ni več vsak pek vseh vrst kruha izdeloval. Eni so pekli le bel kruh, drugi črn. Vsak pa je pekel (izdeloval) cele komade. Drugače je z delitvijo dela v podjetju samem. Povzročila je, da so bila razna dela, ki so potrebna za popolno izdelanje izdelka, določenim delavcem odkazana, ki so drug drugemu v roko delali. Posamezni delavec se je vedno in vedno bolj omejeval na posamezne načine dela, katere je vedno ponavljal. Velepodjetje, v katerem se na ta način izdeluje, se imenuje manufaktura. Plodnost, produktivita dela posameznikovega se je s tem neizmerno zvišala. Ali še važnejše je drugo delovanje. Ako je delitev dela v eni produkcijski panogi enkrat že tako napredovala, da je bilo popolno izvršenje izdelka razdeljeno v najenostavnejše ročnosti (načine, kako orodje v rokah imeti), da je delavec bil ponižan za stroj, potem je bilo treba še malega koraka, da se je na mesto delavca postavil stroj.

In ta korak se je tudi zgodil. Pospeševal ga je razvoj prirodzanstva, predvsem iznajdba giblajoče se moči pare, s čimer se je prvič ustvarila, od volje elementov neodvisna, le človeku popolnoma udana gonilna moč. Uvedba stroja v industriji je pomenila gospodarsko revolucijo. Z njim je dobilo kapitalistično velepodjetje svojo najvišjo in najpopolnejšo obliko — tovarno. V stroju je dobilo kapitalistično proizvodnjo svoje najmočnejše orožje, ki je igranje vsak upor premagalo in napravilo iz navadnega hoda ekonomičnega razvoja mogočni triumfalni pohod kapitala.

Okrog 1770. leta so bili iznajdeni in vpeljani prvi praktični stroji za tkalsko obrt Angleške. V istem času so iznašli tudi parni stroj. O tega časa pa je stroj zagospodoval v obrti — drugo za drugim si je osvojil. V vseh

deželah se je udomačil. Do šestdesetega leta minulega stoletja je bila kapitalistična tovarniška industrija izven Anglije malo pomembna; okrog petdesetega leta se je na Francoskem živahno povzdignila, okrog štiridesetega in zlasti sedemdesetega pa je zagospodarila po Združenih ameriških državah, po Nemčiji in Avstriji. V zadnjih desetletjih si je tudi v Rusiji pridobila trdnih tal, da celo v Vzhodni Indiji in v Avstraliji. Početke je pa videti že v vzhodni Aziji, v južni Ameriki in južni Afriki. Kaj so najveličastvenejše svetovne države prejšnjih stoletij proti ti orjaški državi, katero si je podložno napravila kapitalistična industrija.

Leta 1837. je bilo na Pruskem v obrti 423 parnih strojev s 7.500 konjskimi močmi. L. 1901. pa se je našlo le nepremakljivih parnih strojev 70.832. In parnih konjskih močij v obrti in na kmetiji ima Pruska že nad 4 milijone.

Delo, ki ga opravljajo parni stroji po celem svetu, cenili so že pred več nego desetimi leti na 200 milijonov konjskih močij ali na tisoč milijonov mož.

Parni stroj je postavil ves način proizvodnje pod neprestano revolucioniranje. Iznajdba gre za iznajbo, odkritje za odkritjem. Na eni strani osvaja stroj vsaki dan nova polja, ki so bila dotedaj še ohranjena za ročno delo. Na drugi strani pa se skoro vsaki dan v najrazličnejših vrstah industrije zamenjujejo stari stroji za nove, boljše in porabnejše; — da, vsled novih iznajdb se kar uničuje nekatere stare vrste v industriji ter se utvorijo popolnoma nove.

Že pred tridesetimi leti je proizvajal delavec na predilnem stroju stokrat več nego predica z ročnim delom. Glasom enquete ameriškega delavskega urada (Departement of Labor v Washingtonu) iz l. 1898. pa že prekaša stroj 163 krat ročno delo v tkalstvu. Stroj je izdelal takrat v 19 urah in sedmih minutah ravno toliko preje (200 funtov) kolikor jo je delavka z roko izdelala v 3117 urah in 30 minutah.

Kaj more potem poleg tega še rokodelsko proizvodnjo v malem pomeniti?

Tudi na najnižji stopnji po kapitalistiško izkoriščevane domače obrti se vidi, da je kapitalistiško podjetje jače od rokodelskega. Mi hočemo pustiti popolnoma na strani dejstvo, da se delavec specializira in s tem svojo sposobnost zvišuje. Važnejše so pa še koristi, ki jih ima kapitalist kot trgovec pred rokodelcem.

On nakupi surovine in druga proizvodna sredstva na veliko; on pregleda tržišče vse bolje nego rokodelce, ve boljše, kdaj je čas po ceni kupiti in drago prodati; ima pa tudi sredstva take čase počakati!

S tem je že kapitalistova premoč nad rokodelcem tako velika, da ta ne vzdrži niti konkurence domače obrti na vseh onih poljih, kjer pride v poštev proizvodnja v velikih množinah, proizvodnja za trgovino.

Celo v onih vrstah obrti, v katerih je še danes ročno delo, ki se dela v domovnjem delavčevem, edino vladajoči način dela, neha samostojnost delavčeva, kakor hitro se hoče eksportirati (izvažati izdelke). Rokodelstvo v eksportno industrijo izpremeniti, se pravi: rokodelstvo uničiti, je izpremeniti v domačo obrt, ki se po kapitalistiško izkorišča. Iz tega se vidi, kako premeteni so oni »socialni reformatorji«, ki hočejo rokodelstvo s tem reševati, da mu razširjajo odjemalske kroge.

Že od začetka kapitalistične produkcije, ko je ta še enostavna, se vidi, da ta prekaša na vseh poljih proizvodnja v množini rokodelstvo. Stroj pa provzroča, da je to prekašanje popolnoma zadušujoče.

Rokodelstvo se more le še v onih vrstah dela obdržati, kjer se ne proizvaja v veliki množini, ampak, kjer se gre za proizvodnjo posameznih predmetov, kjer je trg (odjemalski krog) še majhen.

Stroj pa ni le industrije zrevolucioniral, ampak tudi prometna sredstva. Parniki in železnice vedno zmanjšujejo prevaževalne stroške blaga, vežejo vedno bolj najoddaljene in najnepristopnejše kraje z domovnjim industrije, in razširjajo za vsako neprestano odjemalske kroge. S tem pa je tudi stroj šele zadobil mogočnost, da razvije svoje delovanje v obrti. Velikansko stopnjevanje proizvodnje, katero je uredba stroja priklicala,

zahteva odgovarjajoče stopnjevanje odjemalskega trga.

Z isto mero, s katero so se prometna sredstva razširila in izpopolnila, z isto mero, s katero se je trg za posamezne obrtne vrste razširil, z isto mero se je tudi polje za rokodelstvo zožilo. Beseda o zlatem dnu rokodelstva, je že davno izgubila vsak pomen. Število onih vrst dela in pokrajin, v katerih more rokodelstvo še borno životartiti, je že precej omejeno in se očitno zmanjšuje. Tovarjarna vlada in dnevi rokodelstva so seštet.

In kar velja za rokodelstvo, to velja tudi, če ne v enaki meri, o kmetiškem malem gospodarstvu. Kjer proizvaja poljedelstvo, kakor v malem gospodarstvu tako v velikem, pretežno za prodajo in ne za lastno uporabo, tam ima veliko gospodarstvo, če tudi ne bi bilo zmogljivejši, že v naprej prav iste koristi pred malim gospodarstvom, kot jih ima kapitalist povsod pred rokodelcem: namreč boljši pregled in ovladanje trga. Premožen veleposestnik ali njegov najemnik more svoje podjetje tudi vse bolj zboljšati nego kmet, si more nabaviti in uporabljati boljša orodja, boljšo živino, vpreženo in plemensko, boljša gnojila in boljša semena i. t. d.

Tehniška in komercialna premoč poljedelskega velepodjetja (veleposestva) v Evropi se je v zadnjih dveh desetletjih seveda znatno zmanjšala radi prekomorske poljedelske konkurence, ki je evropsko velepodjetje (veleposestvo) občutnejše zadela kot malopodjetje (malo posestvo) enkrat že radi tega, ker se je najostreje pokazala v žitnih pridelkih, kjer se tehnično premoč veleposestva nad malim posestvom najbolj vidi. Veleposestvo se peča najbolj s pridelovanjem žita in to trpi najbolj od konkurence ameriškega roparskega gospodarstva. Potem trpi veleposestvo tudi radi tuje konkurence, ker pridelava več za prodajo, dočim malo posestvo velik del svojih pridelkov samo porabi. Zato je tudi kmetiško malo podjetje od trga manj odvisno nego veleposestvo.

Pa te ugodne razmere za malo posestvo so najbrže le prehodne. Inozemska konkurenca ne ostaja le pri pridelovanju žita, ampak razvija tudi živinorejo. Pridelovanje za lastno

pörabo se tudi na kmetih zmanjšuje in se umika pridelovanju za prodajo. Zlasti razvoj železnic in davkov pospešuje pridelovanje blaga v poljedelstvu. Železnica je zvezala km eta s svetovnim trgom, davki pa so ga prisilili, da obiskuje trg, ker jih ne more plačati, če ne proda določene množine svojih pridelkov.

Čim večji so davki, tem bolj je kmet na trg odkazan, tembolj postaja njegovo pridelovanje blagovno pridelovanje, tembolj je izpostavljen konkurenci veleposestva. Za noben razred našega prebivalstva ni povišanje davkov tako škodljivo kot za male kmete. Militarizem tvori danes najvažnejši vzrok, da se davki pomnožujejo. Tisti ljudje, veleposestniki namreč, ki pravijo, da so najboljši prijatelji kmetov, pa so najbolj goreči po-

speševatelji militarizma. Veleposestnikom proža militarizem le koristi. Militarizem potrebuje živila v veliki množini tako za ljudi kakor za konje, take množine more skoro le velepodjetje dajati. In sinovom veleposestnikov proža militarizem prav veliko dobro plačanih častniških služb. Kmetu pa odvzame militarizem njegovo najboljšo delavno moč, njegovega sina, prinaša pa mu velikanske davke in ga žene na trge, kjer ga pritiska k tlom konkurenca tuzemskih in roparskih inozemskih velepodjetij.

Vladajoči razredi vidijo v kmetu in vojaku edino varno podporo obstoječih redov. Ne trdijo pa, da ena teh podpor na drugi leži ter jo polagoma s svojo naraščajočo težo uničuje.

(Konec prihodnjč.)

ZMES.

Poučni tečaj za uslužbence konsumnih društev priredi «Zveza avstrijskih konsumnih društev na Dunaju». Predavalo se bode: 1. O praktičnem poslovanju v konsumnih prustvih. (Dr. Beno Kärpeles.) 2. O trgovinskem pravu. (Dr. Ingver.) 3. O zadružnem pravu. (Dr. Ingver.) 4. O poznavanju blaga. (Drobitz.) 5. O pristojbinskih in davčnih naredbah ter postavah. (Dr. Rosner.) 6. O zgodovini zadružništva in zadružni literaturi. (Siegmond Kaff.) 7. O knjigovodstvu. (L. Exner.) Danes je priglasenih že 80 udeležencev. Početek kurza bo 1. januarja 1908. — Konsumna društva v Avstriji se prav lepo razvijajo. Še bolj pa bi se, ako bi bilo dovolj ljudij, ki bi imeli zadostne izobrazbe za vodstvo konsumnih društev. Zato pa so taki poučni tečaji zelo potrebni, ter bodo gotovo tudi imeli lepe uspehe.

Na delo! Statistika Unije rudarjev avstrijskih kaže v mesecih juliju, avgustu in septembru 5063 novih članov! V revirju Komotau-Brux-Teplice jih je v teh treh mesecih pristopilo 923, v revirju Falknov-Elbogen 233, v revirju gorenjih alpskih dežel (Leoben, Köflach) 960, v našem južnem revirju (Tr-

bovlje) 347, na Kladnu 247, v Plznu 806, v Rosicah 645, na Ostravskem 693 in v revirju Chržanov (Galicija) 100. Tudi rudarsko časopisje se je izdatno pomnožilo. «Glück auf!» se je v teh treh mesecih pomnožil za 2300 izvodov, «Na zdar!» 1365 in «Gornik» za 700 izvodov. Največ rudarjev je pristopilo na novo v revirju Leoben (Gornje-Štajersko). — Idrijski rudarji! Vsi v Unijo rudarjev avstrijskih!

Klerikalci očitajo prav radi govornikom in agitatorjem socialno-demokracičnim, da žive od delavskih «krajcarjev». Zadnji katoliški shod na Dunaju je pokazal, kako delajo klerikalci. V podporo klerikalnega tiska so klerikalci ustanovili Pijevo društvo, ki je v zadnjih 20 mesecih nabralo 374.000 K. Jezuit Kolb je poročal o tem denarju in dejal je: 23 bogatinov je dalo po 2000 K, 28 pa po 1000 K — na ostalih 300.000 K pa se vidijo srage najrevnejših ljudij, «ki so odtrgali te novčiče od ust, samo da so žrtvovali za naš tisk.» Torej: kje so krajcarji ubogega ljudstva? V klerikalni bisagi! Katoliški bogatini ne sežejo radi v žep, odira se le najrevnejše ljudstvo! Kako je pri socialni demokraciji drugače? Delavci prispevajo

v svoje organizacije zase in le zase! Vsi enako! Za osvoboditev izpod jarma kapitalističnega!!

Na Koroškem je začel izhajati liberalni tednik z imenom «Korošec». Doslej je po Koroškem le skrajno nesramni «Mir» gospodaril. Oj — kaj bo iz Tebe, tužna Slovenija, celo tužni Korotan se je že razdvojil. «Bratomorni boj» je sedaj na celi črti. Jokajte se, rodoljubi, solzavi! — Za koroške delavce, pa je edino socialna demokracija!

Iz idrijskega okraja.

Predavanja v Idriji. Urednik «Svobodne Misli» Lenart Lotrič iz Prage bo v soboto 7. decembra zvečer predaval «O Svobodni misli in demokraciji» (začetek točno ob 9. uri zvečer), v nedeljo 8. decembra pa «o mrtvi roki» (začetek ob 9. uri dop.) Obe predavanji boleta v prostorih podružnice Unije rudarjev avstrijskih (gostilna Kogej, I. nadstopje.) — Opozarjamo vse naše čitatelje, da se v obilnem številu udeleže obeh predavanj.

«Slovenec», to lažljivo glasilo «katolikov», se zaganja v urednika «Sv. Misli», Lenarta Lotriča na gnjusne načine. Očita mu vsak vinar, ki ga je le-ta kot študent vsprejel. Falotje katoliški mislijo, da je vsak na prodaj, kot so bili oni... Fej...

Dramatično društvo v Idriji je v četrtek, 21. nov. vprizorilo krasno Gorkijevo dramo «Na dnu». Igralo se je dobro — zlasti izborni so bili tipi starca, Vasilise, Nataše, barona, igralca in Vasilija. Zeleti bi bilo, da bi se podobne igre še večkrat uprizorile.

Dramatično društvo v Idriji je uprizorilo dne 21. oktobra Gorkovega dramo «Na dnu». Vsaka taka moderna drama je za Idrijo pravi kulturni dogodek, ki naj zrevolucionira mišljenje meščanskih krogov, delavcu naj pa bo v oporo in vzpodbudo, da tem samozavestneje stopa svojemu cilju nasproti. Gotovo je, da so se igralci trudili podati svoje najboljše; zato se nam zdi umestno, da jih podpiramo, ako vidimo, da imajo dober namen. Ob malenkostnih razmerah ne smejo pričakovati popolne zadovoljnosti; zavedati se morajo, da pom gajo s takimi igrami zidati novo kulturo, ko so stebri stare kulture še močni, dasi se že majajo. A zidati je vedno težavno! Po tej poti naprej! Dobro bi bilo, če bi se vstopnina za sedeže nekoliko znižala, kar bi privabilo več občinstva. Delavstvu priporočamo, naj ne zamudi si pogledat, ako le more, take moderne socialne igre. To je zanj šola neprecenljive vrednosti.

L.

Pevski odsek podružnice Idrije Unije rudarjev avstrijskih išče pevovodjo za dva večera v tednu. Honorar po dogovoru. Mogoče bi se našel kakšen gosp. učitelj iz c. kr. rušniške šole brez družinskih razmer, ki bi se upal prevzeti pouk? Op. ured.)

Poštni uradniki se gibljejo. V nedeljo, 24. nov. so imeli v vseh večjih mestih Avstrije velike javne shode, kjer so zahtevali zvišanje plač.

Klerikalno-agrarna vlada. Srečno smo prijadrali do tega, da imamo v Avstriji klerikalno-agrarno vlado. Gessmann-Ebenhoch-Peschka-Praschek — ta lepa četvorica bo sedaj uganjala politiko izkoriščanja. Gorje bo sedaj, ubogemu ljudstvu.

Shod rudarjev bo v sredo, 4. t. m. dopoldne ob 9. uri pri «Črnem Orlu». Dnevni red: 1. rudarske razmere; 2. draginja in parlament. — Pridite vsi do zadnjega!

Franca Guzelja ni več. V soboto, dne 30. nov. ob polnoči je umrl eden najboljših sodrugov v Idriji, sodrug Anton Guzelj. Pokojnik je stal v prvih vrstah bojujoče se socialne demokracije. Bil je odbornik idrijske lokalne organizacije, odbornik rudarske zadrage za Kranjsko, odbornik bratovske skladišnice, član nadzorstva Občnega konsumnega društva i. t. d. Blaga duša je bil — vsakdo ga je imel rad. Ni ga človeka v naših vrstah, ki bi ne žaloval za njim. Uzoren delavec je bil — česar se je lotil, je izvršil popolnoma... Socialna demokracija je z njim izgubila vlega člana. Zapustil je ženo na porodu in tri otročičke.

Gospod Viktor Lapanje, paznik na uti. se je menda strašno razjezil, ko je prečital notico v zadnjem «Napreju». Zažugal je delavcem, da ga bodo odslej vse drugače občutili... Mladi človek! Poboljšaj se raje ter spoznaj, da si grešil. Paznikova dolžnost ni grobost, ampak nadzorstvo nad delom. Prijatelj — ne huduj se! Brez božje volje še las iz glave ne pade.

V pomoč izkoriščanim. «Slovenec» je prinesel poročilo, da se je ustanovil v Idriji odbor v pomoč čipkaricam — radi povspesevanja čipkarstva i. t. d. Na čelo tej akciji pa jo postavljen gospod nadsvetnik Billek — v odboru so pa poleg sodnika Sturma sami klerikalci (tehant Arko, Oswald, Tazula, učitelj Novak in Gostiša). Namen tega odbora nam sicer ni prav natančno znan. Slutimo le, da je ta odbor tehant Arko osnoval radi blajajočih se volitev. Inače bi tudi kdo drugi še bil v tem odboru, n. pr. župan mesta, kak obč. svotovalec i. t. d. Vemo, kako delajo klerikalci vedno vse le radi reklame, radi agitacije za se. Če klerikalec le korak stori, takoj se raztrobenta po svetu kot «dokaz delovanja». Pa — te vrstice pišemo radi nečesa drugega. Nadsvetnik Billek je na čelu odbora. Kaj se to pravi? Daje se mož vnet za pomoč izkoriščanim. Čudno se nam zli in ne verjamemo, da bi to moglo biti res, kajti pod njegovim vodstvom se plačuje rudarje tako mizerno, da je škandal. Pod vodstvom nadsvetnika Billeka stra-

dajo rudarji? In v moči Billekovi je, da stori, kar je potreba. Pa ne stori? Zato se nam prav čudno zdi, in skoro ne verjamemo, da bi bilo »Slovenčev« potrošilo resnično.

„Zakaj smo socialisti?“ III. zvezek knjižnice časopisa »Naprej!« v Idriji. Cena 14 vin., strani 37. Uredil Anton Kristan. — V ti brošurici so natisnjeni sledeči članki: F. V. Krejči: Vzgoja k socializmu; E. Liess: Zakaj sem socialist?; Edmondo de Amicis: Pogovor; A. P. Veselý: Mi tega tudi ne prenamerimo; Edmondo de Amicis: Pridobivajmo Ideji nežne duše; Enrico Ferri: Vojska in delo; S. Entrata: Mrtvi govorijo. Vsi ti članki odgovarjajo na vprašanje: Zakaj smo socialisti? To brošuro priporočamo prav toplo vsakomur, kdor hoče iz lahkega čtiva spoznati ideje socializma. Zlasti krasna je črtica E. de Amicisova: »Pogovor med materjo in sinom«. Mati očita sinu, da je socialist — in s'n, socialist polnega prepričanja, razklada mater socialistične ideje. Želeli bi bilo, da bi se ta brošura kar najbolj razširila med slovensko ljudstvo. — Obenem priporočamo prav toplo tudi prejšnji dve brošuri, ki sta izšli v založbi »Napreja«, n. m. r.: »Socializem« in »Socialna demokracija in kmetiško ljudstvo«.

Občinsko gospodarstvo v Idriji. Pod tem naslovom je »Slovenec« z dne 30. nov. nakupil vse polno lažij. Prva laž je: da je bil shod 26. nov. pri Ant. Kogejcu. Laž je, da je sođr. A. Kristan molčal o proračunu. V »Rdečem Praporju« od 16. nov. je bil cel člinek o proračunu idrijske občine. Laž je dalje, da je sođr. A. Kristan 6. januarja 1903. ob 1. uri pop. govoril za zvišanje doklad. 6. jan. 1903. še sođr. A. Kristan v Idriji ni bil. I. t. d. Laž za lažjo. Nu, saj vemo, da klerikalci obstojé iz samih lažij. Konstatiramo tudi, da bi klerikalci prav radi naložili 150% doklade, da bi ubogo ljudstvo še bolj k tlom pritiskali kot s' je že.

Izvanredni občni zbor »Občnega kon-umnega društva v Idriji« se je vršil 1. dec. popoldne pri »Črnem Orlu«. Udeležba je bila pičla. Izvolilo se je z večino glasov za preglednika sođruga A. Stravsca; blagajniku I. Podobniku se je zvišala plača. Ravnatelj Anton Kristan pa je odpovedal svojo službo, ker se iz Idrije preseli.

Kašelj!

Kdor trpi na kašlju, rabi naj povsod preizkušér o olajševajoče in zelo okusne

Kaiserjeve prsne karamele.

5120 notarsko overovljenih spričeval kaže uspehe pri kašlju, hripavosti, kataru in zažlemanosti.

Paketi po 20 in 40 vin. — Pravi so le z znamko »Tri jelke«. — Zaloga pri 24—8

Danielu Pircu, lekarnarju v Idriji.

Izajatelj in odgovorni urednik Anton Kristan.

Milostiva gospa,

ali veste, zakaj morate pri nakupovanju sladne kave izrečno podarjati ime »Kathreiner«?

Ker se vam sicer utegne prmeriti, da doblite manj vreden posnemek brez vsehrlin, s katerimi se odlikuje Kathreinerjeva kava.

Zakaj le

**Kathreinerjeva Kneippova
sladna kava**

ima spričo posebnega načina svojega proizvajanja vonj in okus zrnate kave.

Zapomnite si torej natanko, milostiva gospa, da dobivate pristno Kathreinerjevo kavo zgolj v zaprtih izvornih zavojih z napisom: »Kathreinerjeva Kneippova sladna kava« in s sliko župnika Kneippa kot varstveno znamko.

V založbi časopisa »Naprej!« so izšle sledeče knjige in brošure:

H. Kirchsteiger:

„Pod spovednim pečatom“.

I. knjiga. Stane 2 K 60 vin.

II. knjiga je pravkar izšla! Stane 2 K.

A. Kristan:

„Socializem“.

Cena 20 vinarjev.

A. Kristan:

**„Socialna demokracija in
kmetiško ljudstvo“.**

Cena 10 vinarjev.

A. Kristan:

„Zakaj smo socialisti?“

Cena 14 vinarjev.

„Vatikanski jetnik“.

Razglednica. Komad 6 vin. 100 kom. 5 kron.

Tiskal Iv. Pr. Lampret v Kranju.